

XVIII међународни научни скуп Правнички дани –
„Проф. др Славко Царић“

ПРАВО И ДРУШТВО
У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ

XVIII international scientific meeting Legal days –
„Prof. Slavko Carić, PhD“

LAW AND SOCIETY
IN TIMES OF PANDEMIC

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

The University of Business Academy in Novi Sad
The Faculty of Law for Commerce and Judiciary in Novi Sad

Нови Сад, 24. септембар 2021.

Зборник радова са XVIII међународног научног скупа
Правнички дани – „Проф. др Славко Царић“
„ПРАВО И ДРУШТВО У УСЛОВИМА ПАНДЕМИЈЕ“
24. септембар 2021. године у Новом Саду,
у организацији Универзитета Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду

Издавач:

Универзитет Привредна академија у Новом Саду
Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду
Гери Кароља бр. 1, телефон: 021/ 400 - 499
Web: www.pravni-fakultet.info

Рецензенти:

Др Мирко Кулић, редовни професор
Др Милан Почуча, редовни професор
Др Владимир Козар, редовни професор
Др Милош Марковић, редовни професор
Др Јелена Матијашевић, редовни професор
Др Предраг Мирковић, ванредни професор
Др Дарко Голић, ванредни професор
Др Гордана Бејатовић, ванредни професор
Др Ненад Бингулац, ванредни професор
Др Сања Шкорић, ванредни професор
Др Јоко Драгојловић, доцент
Др Маријана Младенов, доцент
Др Марко Станковић, доцент

За издавача:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Уредник:

Др Мирко Кулић, *редовни професор*

Штампа:

НС Мала Књига+, Нови Сад

Тираж: 150

ISBN 978-86-86121-45-5

Научни одбор:

ПРОФ. ДР МИРКО КУЛИЋ – председник Научног одбора
Декан Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ЦАРИЋ
Председник Савета Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република
Србија

ПРОФ. ДР МАРКО ЦАРИЋ
Ректор Универзитета Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МАРИЈАНА ДУКИЋ МИЈАТОВИЋ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду и ванредни професор Факултета тахничких
наука, Универзитета у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛАН ПОЧУЧА
Продекан за науку и развој и шеф Грађанскоправне катедре на Правном факултету
за привреду и правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду
| Република Србија

ПРОФ. ДР ПРЕДРАГ МИРКОВИЋ
Продекан за наставу и ванредни професор на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР МАРИЈАНА МЛАДЕНОВ
Продекан за међународну сарадњу и доцент на Правном факултету за привреду и
правосуђе, Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДУШАНКА ЂУРЂЕВ
Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР ЦАТИЕВ
Шеф катедре кривичноправних наука Руске академије за адвокатуру и нотаријат |
Руска Федерација

ПРОФ. ДР НЕДЕЉКО СТАНКОВИЋ
Ректор Европског универзитета Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

АКАДЕМИК ДР БРАНКО ВУЧКОВИЋ
Председник Основног суда у Котору | Република Црна Гора

АКАДЕМИК ДР ВЕСНА ВУЧКОВИЋ
Судија Врховног суда Црне Горе | Република Црна Гора

АКАДЕМИК DR WOLFGANG ROHRBACH
St. Elizabeth University of Health and Social Sciences | Austrija

PROF. DR VANO TSERTSVADZE
Georgian Institute of Public Affairs | Gruzija

ПРОФ. ДР МАРТА ГЕРЕГ
Декан Правног факултета у Сегедину | Мађарска

ПРОФ. ДР РУДИКА ГМАЈНИЋ

Професор на Медицинском факултету у Осијеку и члан Хрватске академије
медицинских наука | Република Хрватска

ДОЦ. ДР ЈАН ЈАНАЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ДОЦ. ДР БРАНИСЛАВ ДУДИЋ

Доцент на Факултету за менаџмент Универзитет Коменски Братислава | Република
Словачка

ПРОФ. ДР НЕЂО ДАНИЛОВИЋ

Редован професор Универзитет Никола Тесла у Београду и председник
међународног удружења методолога друштвених наука у Београду | Република
Србије

ДОЦ. ДР АЛБИНА АБИДОВИЋ

Доцент на Европском универзитету Kallos Тузла | Босна и Херцеговина

ПРОФ. ДР ЗОРАН ФИЛИПОВСКИ

Проректор за међународну сарадњу, Интернационални „Vision”
Универзитет | Северна Македонија

PROF. DR ALEXIOS PANAGOPOULOS

University neapolis paphos Cyprus master studys in public law and
administration | Kiparska Republika

ПРОФ. ДР ЗОРАН ПАВЛОВИЋ

Шеф кривичноправне катедре на Правном факултету за привреду и правосуђе,
Универзитет Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР КОЗАР

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР МИЛОШ МАРКОВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА МАТИЈАШЕВИЋ

Редовни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ДАРКО ГОЛИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ПРОФ. ДР ВЛАДИМИР МЕДОВИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

ДОЦ. ДР САЊА ШКОРИЋ

Ванредни професор на Правном факултету за привреду и правосуђе, Универзитет
Привредна академија у Новом Саду | Република Србија

Организациони одбор:

ДОЦ. ДР ЈОКО ДРАГОЈЛОВИЋ - председник Организационог одбора

ПРОФ. ДР ИВАН ЈОКСИЋ

ПРОФ. ДР ЈЕЛЕНА СТОЈШИЋ ДАБЕТИЋ

ПРОФ. ДР НЕНАД БИНГУЛАЦ

ДОЦ. ДР НЕНАД СТЕФАНОВИЋ

ДОЦ. ДР МАРКО СТАНКОВИЋ

ДОЦ. ДР ДАЛИБОР КРСТИНИЋ

ДОЦ. ДР МАЈА СУБОТИН

ДОЦ. ДР ВЛАДИМИР ШЕБЕК

МСР ИСИДОРА МИЛОШЕВИЋ

МСР АЊА КОПРИВИЦА

МСР СТЕФАН ДИТРИХ

МСР МАРА ДЕСПОТОВ

МСР ТАМАРА КРСТИЋ

Секретар:

МСР АЊА КОПРИВИЦА, асистент

Др Јоко Драгојловић, доцент

*Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Сагу
Универзитет Привредна академија у Новом Сагу
e-mail: jdragojlovic@pravni-fakultet.info*

Мср Ања Копривица, асистент

*Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Сагу
Универзитет Привредна академија у Новом Сагу
e-mail: anja.koprivica@pravni-fakultet.info*

ИЗАЗИВАЊЕ ПАНИКЕ И НЕРЕДА ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID - 19

Апстракт:

Пандемија Covid 19 је у веома крајњом временском периоду захватила цео свет и тако довела до настанка ванредних околности којима су за крајње време морали да се прилагоде како појединци, тако и сам државни систем. Ширење заразне болести значајно је утицало на промену функционисања целокупног друштва, а у смислу кривичног законодавства одразило се на вршење одређених кривичних дела која су у складу са ситуацијом у којој се нашло цело друштво, постала доминантна. На првом месту, то су кривична дела која се односе на кршење здравствених прописана на челу са кривичним делом неосудување по здравственим прописима за време епидемије и преношење заразне болести, али и других кривичних дела, као што је кривично дело изазивање панике и нереда. Наиме, у ситуацији пандемије, када јавности брзо прати сваку информацију о зарази, лажне вести или тврдње могу грађанима изазвати панику или довести до тежеће нарушавања јавног реда и мира, као и до неосудувања мера и одлука које доносе државни органи. Сходно томе, аутори у раду анализирају кривично дело изазивање панике и нереда, као и одређене јавне облике овог кривичног дела за време пандемије.

Кључне речи: паника, неред, пандемија, информације, кривична дела прошив јавног реда и мира

УВОД

У Републици Србији, средином марта 2020. године, донета је наредба о проглашењу епидемије заразне болести Covid-19 изазване вирусом SARS-CoV-2, епидемијом већег значаја, што је довело до увођења ванредног стања у држави.

Пандемија заразне болести се проглашава на глобалном нивоу, односно онда када се оболевање шири ван државних граница једне земље и обухвата већи број земаља, па и цео свет, што јесте случај са заразном болешћу Covid-19. Пандемија ове заразне болести у кратком временском периоду утицала је на цео свет, па тако и на Републику Србију где је било неопходно ограничити грађанима одређена права која су зајамчена Уставом, првенствено право на слободу кретања које је било посебно изражено током ванредног стања, да би се на тај начин спречило

ширење заразе вирусом. Многа права која им припадају, грађанима су била ограничена, како би се испред свих заштитило оно најважније – право на живот.

Ванредне околности проузроковане пандемијом *Covid – 19*, утицале су и на кривично законодавство. Сва пажња усмерена је на вршење одређених кривичних дела која су услед ширења заразне болести стављена у прави план, с обзиром на њихов заштитни објект. Првенствено, реч је о кривичним делима која спадају у групу кривичних дела против здравља људи, која су прописана у Глави XXIII Кривичног законика¹⁾, а то су: кривично дело непоступање по здравственим прописима за време епидемије (члан 248) КЗ и преношење заразне болести (члан 249) КЗ. Поред наведених, доминантно кривично дело које је вршено под специфичним околностима које је диктирало ширење заразне болести јесте и кривично дело чији је заштитни објект јавни ред и мир, изазивање панике и нереда (члан 343) КЗ. Из самог назива групе кривичних дела против јавног реда и мира, коју Кривични законик Републике Србије прописију у глави XXXI, произилази да њихов заштитни објект представљају јавни ред и мир.

Заштићене вредности се овим кривичним делима могу нападати, повређивати или угрожавати, путем вршења насиља, договарања и планирања извршења кривичних дела или удруживања више лица за вршење кривичних дела или пак, изазивањем панике или нереда изношењем лажних вести. Може се констатовати да поштовање јавног реда и мира значи истовремено и поштовање јавног поретка једне државе.

ПОЈАВА COVIDA 19 И СТАЊЕ У СРБИЈИ

Када оболевање одређене заразне болести прераста у то да се број оболелих повећава неуобичајеном брзином где долази до компликација, смртног исхода, повезаних случајева заразе која се није појављивала никад или се није појављивала дужи временски период, тада долази до настанка епидемије. Епидемија од већег епидемиолошког значаја означава појаву тешких клиничких облика заразне болести као и велики број смртних исхода, од заразне болести, услед чега прети опасност од настанка тежих друштвених и економских последица, прекограничног преношења болести, као и поновна појава случајева одстрањене или искорењене заразне болести уколико дође до њеног примирења или нестанка.²⁾

На основу члана 200. став 5. Устава Републике Србије³⁾, председник Републике, председник Народне Скупштине и председник Владе, 15.3.2020. године доносе Одлуку о проглашењу ванредног стања⁴⁾, а дан након проглашења ванредног стања, Влада Републике Србије донела је, уз супотпис председника Републике, Уредбу о мерама за време ванредног стања⁵⁾.

1) Кривични Законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр, 107/2005 - испр, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019)

2) Закон о заштити становништва од заразних болести, *Службени гласник РС*, бр. 15/2016, 68/2020 и 136/2020)

3) Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006

4) Одлука о проглашењу ванредног стања, *Службени гласник РС*, бр. 29/2020

5) Уредба о мерама за време ванредног стања, *Службени гласник РС*, бр. 31/20, 36/20 38/20, 39/20, 43/20 47/20, 49/20, 53/20, 56/20, 57/20, 58/20 и 60/20.

Услед бројних одлука које су донете, једна од значајнијих када говоримо о кривичном праву јесте Опште обавезно упутство Републичког јавног тужиоца⁶⁾ донето 16.03.2021. године, које је прописало да су апелациона јавна тужилаштва, виша јавна тужилаштва, основна јавна тужилаштва, Тужилаштво за организовани криминал и Тужилаштво за ратне злочине дужни да организују рад у складу са прописаним мерама Владе Републике Србије у оквиру ванредног стања. Ово упутство наложило је хитно поступање према лицима за која постоји основ сумње да су извршила кривично дело непостапање по здравственим прописима за време епидемије из члана 248. Кривичног законика Републике Србије као и кривично дело преношење заразне болести из члана 249.

Поред ових кривичних дела, хитно поступање наложено је у предметима који не трпе одлагање и у којима је потребно предузимање хитних мера прописаних посебним законима, предметима појачане друштвене опасности, притворским предметима и предметима у којима је предузимање радњи у вези са роковима. Хитно поступање наложено је и за кривична дела изазивања панике и нереда из члана 343 Кривичног законика.

Ова кривична дела опредељена су као дела која су специфично везана за епидемиолошку ситуацију, зато што се односе директно на прописе који регулишу понашање у току епидемије, али и зато што услед ограничења права на кретање постоји повећана опасност од извршења дела.⁷⁾

Здравље људи спада у један од најзначајнијих општих заштитних објеката, готово у време ширења до тада непознате заразе. Ефекти пандемије Ковид 19 између осталог, допринели су томе да два кривична дела, која су фактички до скоро била неприметна, дођу у центар пажње научне и стручне јавности.⁸⁾

Кривично дело Непостапање по здравственим прописима за време епидемије чини онај ко за време епидемије какве опасне заразне болести не поступа по прописима, одлукама или наредбама којима се одређују мере за њено сузбијање или спречавање. Законом о заштити становништва од заразних болести (члан 2, ст. 1) прописано је шта се сматра заразном болешћу⁹⁾. Реч је о правом кривичном делу нечињења, без обзира на то што се непостапање може манифестовати и у радњама чињења супротном од оних које је требало предузети. Дело је бланкетног карактера, а за утврђивање шта све представља радњу извршења од значаја су не

6) Републичко јавно тужилаштво О 2/20, доступно на: <http://www.rjt.gov.rs/assets/O%202-20.pdf>, датум приступа: 1.7.2021. године

7) Васић М., Мандић, С. (2021), Рад судова током епидемије заразне болести Covid – 19 – Анализа и препоруке, Организација за европску безбедност и сарадњу Мисија у Србији, преузето са: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/484163.pdf>

8) Матијашевић Обрадовић, Ј., Драгојловић, Ј., (2020), Кривична дела непостапање по здравственим прописима за време епидемије и преношење заразних болести, Култура полиса, vol. 17, посебно издање, стр. 100

9) Заразна болест је болест изазвана специфичним узрочним агенсом која настаје као последица преноса агенса или његових токсичних продуката са заражене особе или другог резервоара на осетљивог домаћина, било директно са особе на особу или индиректно преко загађене хране, воде, предмета опште употребе, прелазног домаћина, вектора или неживе средине, те разменом течности која је контаминирана узрочником заразе.

само прописи, него и појединачни акти надлежних органа.¹⁰⁾ Да би постојало ово кривично дело, неопходно је да се ради о опасној заразној болести, како је и наведено у Наредби о проглашењу епидемије заразне болести Ковид 19¹¹⁾, да се ради о епидемији од већег епидемиолошког значаја. Последица извршења кривичног дела јесте опасност по живот и здравље људи услед епидемије заразне болести, у погледу кривице учиниоца потребан је умишљај. Казна за ово дело јесте новчана казна и казна затвора до три године.

Кривично дело преношење заразне болести чини онај ко не поступа по прописима, одлукама или наредбама за сузбијање или спречавање заразних болести. У случају Корона вируса, надлежни органи су на свакодневном нивоу доносили одређене мере у циљу спречавања ширења заразе, као што су: самоизолација, одређивање карантина, обавезно тестирање, преглед лекара у случају појаве првих симптома, дезинфекција, обавезно ношење заштитне маске, итд.

Кривично дело постоји када се лице не придржава одређених мера и донетих одлука у циљу спречавања заразе, као и чињењем, односно када лице чини супротном донетим наредбама и мерама у циљу спречавања заразе. За постојање кривичног дела неопходно је да је дошло до преношења заразне болести, односно, да постоји узрочна веза између радње кривичног дела и тога да је бар једна особа услед тога оболела од заразне болести. У погледу кривице потребан је умишљај учиниоца, а уколико се утврди нехат као облика кривице, у том случају ће се радићи о прекршају. Казна за ово дело јесте казна затвора до три године.

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ ПАНИКЕ И НЕРЕДА

Осим кршења здравствених прописа за време епидемије, наглашено је и хитно поступање у предметима ширења лажних вести и тврдњи које доводе до узнемирења грађана. Реч је о кривичном делу изазивање панике и нереда које спада у групу кривичних дела против јавног реда и мира, прописано у Глави XXXI Кривичног законика.

Ремећење свакодневног живота и нарушавање мира грађана предвиђено је као прекршај и регулисано Законом о јавном реду и миру¹²⁾. „Јавни ред и мир представља усклађено стање међусобних односа грађана настало њиховим понашањем на јавном месту и деловањем органа и организација у јавном животу ради обезбеђења једнаких услова за остваривање људских и мањинских права и слобода грађана зајемчених Уставом. Противправна дела којима се на јавном месту угрожава или нарушава јавни ред и мир, ствара узнемирење или угрожава сигурност грађана, омета кретање грађана на јавним местима или остваривање њихових права и слобода, вређа морал, угрожава општа сигурност имовине, вређају или ометају службена лица или се на други начин нарушава јавни ред и мир, по правилу су предвиђена као прекршаји. Само у мањем броју случајева, у складу са супсидијарним карактером кривичног права, јавни ред и мир је неопходно штитити и кривичним правом.“¹³⁾

10) Стојановић З., (2020), Коментар Кривичног законика десето допуњено издање, Службени гласник, Београд, стр. 832

11) Наредба о проглашењу епидемије заразне болести Ковид 19, *Службени гласник РС*, бр. 37/2020

12) Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016 и 24/2018

13) Стојановић, З., *op.cit.*, стр. 1022

У групи кривичних дела против јавног реда и мира систематизована су хетерогена кривична дела, која се могу извршити на различите начине, то јесте, различитим делатностима и према различитим вредностима, чија се заједничка последица манифестује кроз повреду и нарушавање јавног реда и мира, односно јавног поретка.

Јавни ред и мир у смислу кривичних дела која га штите, не значе само постојање правног поретка и правне сигурности, већ више осећај код грађана којим се обезбеђује сигурност грађана у свакодневном животу.¹⁴⁾ Осим прописивањем кривичних дела из ове главе, јавни ред и мир се штити и неким другим кривичним делима која су сврстана у друге главе, према принципу претежности заштитног објекта.¹⁵⁾

Кривично дело изазивање панике и нерета представља изношење или проношење лажних вести или тврдњи које су подобне да изазову панику код грађана, теже наруше јавни ред и мир. Кривично дело врши и онај ко осујети или значајније омете спровођење одлука и мера државних органа или организација које врше јавна овлашћења. Казна за ово дело је казна затвора од три месеца до три године и новчана казна.

Тежи облик овог кривичног дела постојаће уколико је дело учињено путем средстава јавног информисања или на јавном скупу, казна за овај облик кривичног дела је казна затвора од шест месеци до пет година. Ово кривично дело може бити извршено само са умишљајем, где учинилац мора бити свестан да износи тврдње које су лаж.

Радња извршења основног облика кривичног дела састоји је у изношењу, што представља саопштавање сопствених сазнања, и у проношењу вести, што значи саопштавање нечега што је сазнато од другог лица. Као што је речено, услов за постојање овог кривичног дела јесте да се ради о лажним вестима или тврдњама.¹⁶⁾ „Паника представа неко изненадно и значајније узнемирење грађана и осећај несигурности јачег интензитета, што значи да се ради о значајнијем степену страха који је наступио због изношења или проношења лажних вести“.

Изазивање панике значи да је услед одређених околности код грађана изазван страх и узнемирење, оно што је услов за постојање овог кривичног дела јесте да је до изазивања панике дошло услед лажних вести или тврдњи. Наравно да до изазивања страха и тежег нарушавања јавног реда и мира може доћи и услед преношења вести које су истините, али у том случају неће постојати кривично дело.

КРИВИЧНО ДЕЛО ИЗАЗИВАЊЕ ПАНИКЕ И НЕРЕДА ЗА ВРЕМЕ ПАНДЕМИЈЕ COVID 19

Када је реч о кривичном делу изазивања панике и нерета, свакако да је погодно тло за вршење овог кривичног дела настало за време ванредног стања услед заразе корона вирусом. У ситуацијама када јавност са нестрпљењем и у незнању, очекује и прихвата сваку информацију која је у вези са заразном болешћу и за стањем у држави, проношење и изношење лажних информација често могу довести

14) Чејовић, Б., Кулић, М., (2014), Кривично право, Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад, стр. 534

15) Стојановић, З., Шкулић, М., Делибашић, В., (2018), Основи кривичног права – Кривично материјално право, „Службени гласник“, Београд, стр. 343

16) Стојановић, З., *op.cit.*, стр. 1023

до узнемирења грађана, које може резултирати непоштовањем одлука надлежних органа, а самим тим и до радњи које могу директно утицати на погоршање епидемиолошке ситуације.

Прво лишавање слободе за време ванредног стања услед ширења корона вируса, догодило се у Новом Саду, где је осумњичени на свом радном месту након свађе са колегама, неистинито изјавио да је био у друштву са особама зараженим корона вирусом, што је изазвало страх и панику међу запосленима. Следећи случајеви ширења панике односили су се на изношење или доношење тврдњи да је дошло до несташнице намирница и лекова у земљи, ширење лажних информација о броју умрлих.¹⁷⁾

Последица која се односи на осујећивање и значајније ометање спровођења одлуке и мера државних органа или организација такође је било доминатно, с обзиром да су се на дневном нивоу мењале и доносиле мере од стране државних органа у циљу сузбијања заразне болести, а изношење или доношење лажних информација доводи до тога да ове мере не буду испоштоване од стране грађана, или да извршење буде знатно отежано, али и до тога да се грађани понашају супротно прописаном.

Као што је већ наведено, надлежни органи су на свакодневном нивоу доносили одређене мере у циљу спречавања заразе, неке од њих су: обавезна самоизолација, одређивање карантина, обавезно тестирање, преглед лекара у случају појаве првих симптома, дезинфекција, обавезно ношење заштитне маске.

Када је дошло до производње првих вакцина против корона вируса које су доспеле у државу, главни апел грађанима и мера препоруке била је да се што већи број грађана одазове имунизацији како би се стало на пут зарази и како би се живот што пре вратио у „нормалу“. У вези са наведеним, појединци су и у овом контексту нашли начин за изазивање панике, ширећи вести о „смртоносним вакцинама“, вакцинама против корона вируса које ће изазвати неплодност, али и бројним другим информацијама које су утицале на стварање сумње у делотворност самих вакцина. Ширењем сличних информација долази, како до узнемиравања грађана тако и отежаног извршавања или неизвршавања мера препоруке.

Као што смо и напоменули, квалификовани облик овог кривичног дела изазивање панике и нереди постоји уколико је дело учињено путем средстава јавног информисања или на јавном скупу. Под средствима јавног информисања подразумева се телевизија, радио, штампа и слична средства за пренос информација, док се под јавним скупом сматра окупљање већег, неодређеног броја лица. У том смислу, најчешће средство извршења овог кривичног дела јесу управо средства информисања, а то су у савременом свету друштвене мреже, које су данас доступне свима. Управо друштвене мреже представљају примаран извор лажних информација које се најбрже шире.

Саопштење Републичког завода за статистику¹⁸⁾ говори да је током 2020. године поднето 40 кривичних пријава за кривично дело изазивање панике и

17) Ширење панике: Вирус пробудио тужиоце, *Истиномер*, доступно на: <https://www.istinomer.rs/analize/sirenje-panike-virus-probudio-tuzioce/>, датум приступа 3.7.2021.

18) Саопштење, Републички завод за статистику, Статистика правосуђа, број 195, год. LXXI, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211195.pdf>,

нереда, што је знатно већи број у односу на ово кривично дело у поређењу са ранијим годинама. Слична ситуација постојала је 2014. године када је такође, било проглашено ванредно стање услед поплава које су захватиле Републику Србију. Број поднетих кривичних пријава те године за кривично дело изазивање панике и нереда износио је 34,¹⁹⁾ а најчешће су се односиле на ширење лажних вести о броју настрадалих у поплавама. Повезаност скока броја извршених кривичних дела изазивање панике и нереда може се повезати са увођењем ванредног стања. Управо ситуације у којима влада ванредно стање, а које из разлога ограниченог кретања грађана, али и саме напетости и неизвесности која влада у тим ситуацијама, директно утичу на пораст извршења кривичног дела изазивање панике и нереда.

ЗАКЉУЧАК

Имајући у виду бројне назнаке, пре свега у здравственом и пословном контексту, пандемија Covid - 19 је имала утицај и на то да кривична дела која за заштитни објект имају здравље људи, као и јавни ред и мир грађана, међу којима се истиче кривично дело изазивање панике и нереда, прописано чланом 343 Кривичног законика, добију изузетно велику пажњу и значај у јавности у односу на ранији период.

У циљу заштите здравља људи, као и очувања јавног реда и мира предузето је низ мера и активности од стране државних органа, органа аутономне покрајине, као и органа јединица локалне самоуправе, у оквиру њихових надлежности. Органи надлежни за одржавање јавног реда и мира су Министарство унутрашњих послова, комунална полиција, инспекцијски органи и други надлежни органи у складу са законом утврђеним делокругом.

Као што је у самом раду наведено, наше кривично законодавство прописује посебну групу кривичних дела против јавног реда и мира, од којих се кривично дело изазивање панике и нереда директно повезује са пандемијом Covid - 19.

Кривична дела о којима је реч, која се директно могу повезати са пандемијом Covid - 19, су углавном бланкетног карактера, а њихова радња извршења се манифестује у непоступању по прописима или наредбама надлежних органа.

Посматрајући период који је иза нас, који је био веома тежак, како за нашу државу, тако и за цео свет, може се извести закључак да су државни органи, правосудне институције, као и сами грађани успели да ширење пандемије ипак задрже у одређеним границама, ограничавајући гарантована људска права, ради заштите основног, неприкосновеног права, права на живот. На основу наведеног и изнетих чињеница, најважније заштита у том смислу јесте кривичноправна заштита.

19) Статистика Републичког јавног тужилаштва, доступно на: <http://rjt.gov.rs/ci/Информације-о-раду/Статистика>,

Joko Dragojlovic, PhD, Assistant Professor
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad

Anja Koprivica, LLM, Teaching Assistant
Faculty of Law for Commerce and Judiciary
University Business Academy in Novi Sad

CAUSING PANIC AND DISORDER DURING THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract:

The Covid-19 pandemic has affected the whole world in a very short time span and thus leading to the emergence of extraordinary circumstances to which both individuals and the state apparatus had to adapt quickly. The spread of this infectious disease has significantly changed the way society functions, and in terms of criminal law has affected the rise of certain criminal offenses that have become dominant in accordance with the situation the whole society is facing. Predominantly, these are criminal offenses related to the violation of health regulations, led by the criminal offense of failure to comply with health regulations during an epidemic and transmission of contagious diseases, but also other criminal offenses, such as causing panic and disorder. Furthermore, in a pandemic situation, when the public is closely monitoring any information about the disease, fake news or claims can cause panic among citizens or lead to serious disturbances of public order and peace, as well as failure to comply with measures and decisions made by state bodies. Accordingly, in this paper, the authors analyze the criminal act of causing panic and disorder, as well as certain manifestations of this criminal offense during a pandemic.

Keywords: *Panic, Disorder, Pandemic, Information, Criminal Offences against Public Order and Peace*

ЛИТЕРАТУРА

1. Васић М., Мандић, С. (2021), Рад судова током епидемије заразне болести Covid – 19 – Анализа и препоруке, Организација за европску безбедност и сарадњу Мисија у Србији, доступно на: <https://www.osce.org/files/f/documents/4/d/484163.pdf>, датум приступа: 1.7.2021.
2. Закон о заштити становништва од заразних болести, *Службени гласник РС*, бр. 15/2016, 68/2020 и 136/2020)
3. Закон о јавном реду и миру, *Службени гласник РС*, бр. 6/2016 и 24/2018
4. Кривични Законик, *Службени гласник РС*, бр. 85/2005, 88/2005 - испр., 107/2005 - испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019)
5. Матијашевић Обрадовић, Ј., Драгојловић, Ј., (2020), Кривична дела непоступање по здравственим прописима за време епидемије и преношење заразних болести, *Култура полиса*, vol. 17, посебно издање, стр. 100
6. Наредби о проглашењу епидемије заразне болести Ковид 19, *Службени гласник РС*, бр. 37/2020

7. Одлука о проглашењу ванредног стања, *Службени гласник РС*, бр. 29/2020
8. Републичко јавно тужилаштво О 2/20, доступно на: <http://www.rjt.gov.rs/assets/O%202-20.pdf>, датум приступа: 28.6.2021.
9. Саопштење, Републички завод за статистику, Статистика правосуђа, број 195, год. LXXI, доступно на: <https://publikacije.stat.gov.rs/G2021/Pdf/G20211195.pdf>, датум приступа: 2.7.2021.
10. Статистика Републичког јавног тужилаштва, доступно на: <http://rjt.gov.rs/ci/Информације-о-раду/Статистика>, датум приступа: 2.7.2021.
11. Стојановић З., (2020), Коментар Кривичног законика десето допуњено издање, *Службени гласник*, Београд, стр. 832
12. Стојановић, З., Шкулић, М., Делибашић, В., (2018), Основи кривичног права – Кривично материјално право, „*Службени гласник*“, Београд, стр. 343
13. Уредба о мерама за време ванредног стања, *Службени гласник РС*, бр. 31/20, 36/20 38/20, 39/20, 43/20 47/20, 49/20, 53/20, 56/20, 57/20, 58/20 и 60/20.
14. Устав Републике Србије, *Службени гласник РС*, бр. 98/2006
15. Чејовић, Б., Кулић, М., (2014), Кривично право, Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе у Новом Саду, Нови Сад, стр. 534
16. Ширење панике: Вирус пробудио тужиоце, *Истиномер*, доступно на: <https://www.istinomer.rs/analyze/sirenje-panike-virus-probudio-tuzioce/>, датум приступа 3.7.2021.

CIP - Каталогизација у публикацији
Библиотеке Матице српске, Нови Сад

616.98:578.834]:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Правнички дани - проф. др Славко Царић (18 ; 2021 ; Нови Сад)

Право и друштво у условима пандемије : [зборник радова] = Law and society in times of pandemic : [proceedings] / XVIII међународни научни скуп "Правнички дани проф. др Славко Царић", 24. септембар 2021, Нови Сад = 18th International Scientific Meeting Legal Days - Prof. Slavko Carić PhD ; [уредник Мирко Кулић]. - Нови Сад : Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, 2021 (Нови Сад : НС Мала књига +). - 400 стр. : граф. прикази, табеле ; 24 cm

Тираж 150. - Стр. 19-22: Уводна реч / Мирко Кулић = Introductory speech / Mirko Kulić. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија уз сваки рад. - Резиме на енгл. језику уз сваки рад.

ISBN 978-86-86121-45-5

а) Пандемија - Правни аспект - Зборници

COBISS.SR-ID 45441801